

Zicht op Armoede Renkum resultaten

december 2024

Samenvatting

Het gaat in dit onderzoeksverslag vaak over het begrip waarde. De waardigheid van de persoon die in de precaire situatie van armoede terecht is gekomen en het in stand houden van zijn of haar eigenwaarde, de waarde van het netwerk dat aanbieders onderling verbindt en de waarderende omgang in de begeleidingsrelatie die wordt aangegaan. En het gaat veel over vertrouwen, het vertrouwen in de persoon in armoede zelf, maar ook het vertrouwen binnen het netwerk van professionals en vrijwilligers, mensen die elkaar moeten vinden in een gezamenlijk streven om een goed antwoord te vinden op vragen rond armoedeproblematiek binnen de gemeente Renkum.

Op basis van gesprekken met mensen uit de doelgroep is binnen dit onderzoek gekomen tot vijf thema's die voor hen belangrijk zijn.

- menselijkheid
- regie en begeleiding
- dossier(-vorming)
- bureaucratie
- informatie (de beschikbaarheid van)

De eerste drie zijn thema's waarbinnen veel ervaringen, positief en negatief, ter sprake kwamen. Over de laatste twee was men overwegend negatief. Op basis van deze gesprekken hebben deze thema's concrete inhoud gekregen en zijn vertaald naar een aanbeveling.

In interviews met professionals uit vergelijkbare gemeenten zijn deze thema's ter sprake gebracht. Daarbij is de vraag gesteld wat wij kunnen leren van hun ervaringen binnen de door hen gekozen aanpak. Hierbij kwam naar voren dat mensen in armoede zelf een belangrijke rol spelen binnen de aanpak van armoedeproblematiek. Er zijn netwerken nodig waarbinnen informatie en procedures actief gedeeld worden en waarbinnen mensen met ervaringskennis een prominente rol spelen. En het is nodig armoedeproblematiek niet vanuit wantrouwen maar vanuit vertrouwen te benaderen. Niet alleen omdat op die manier het oplossend vermogen van de persoon zelf intact blijft, ook omdat dat voor hulpbiedende instanties de betere keuze lijkt.

Uit de daaropvolgende literatuurstudie blijkt de waarderende omgang in de begeleidingsrelatie van cruciaal belang te zijn en ziet men groot belang in het inzetten van mensen met ervaringskennis in deze relatie. Zij kunnen de brug vormen waar we met dit onderzoek naar op zoek zijn gegaan.

Zie verder het samenvattend schema op pagina 20

Inhoud

Inleiding	7
Probleemstelling	7
Vraagstelling	7
Doelstelling	7
Data-analyse	8
Deelvraag 1, gesprekken met de doelgroep	9
Thema 1: Menselijkheid	9
Thema 2: Regie en begeleiding	9
Thema 3: Dossier	10
Overige thema's	10
Thema 4: Bureaucratie	10
Thema 5: Informatie	11
Extra resultaat: Eerste aanspreekpunt	11
Deelvraag 2, interviews met uitvoerenden	12
Valkenswaard	12
Aalsmeer	13
Vught	14
Deelvraag 3, Literatuuronderzoek	16
Armoede doorbreek je niet alleen	17
#Geldgesprekken	18
Eerder uit de schulden, wat werkt?	19
Position Paper Autoriteit Persoonsgegevens	19
Samenvattend schema	20
Conclusies	21
Communicatie	21
Begeleiding	21
Eerste contact	22
Dorpse context	22
Discussie	22
Gewoonweg geld geven	22
Gesprekken eerste deelvraag	23
Aanbevelingen	24
Binnen het netwerk van aanbieders	24
Onder de doelgroep van mensen in armoede	24
Bronnen	25
Bijlagen	27

Inleiding

Voor u liggen de resultaten van het onderzoek “Zicht op Armoede Renkum”. Dit onderzoek is uitgevoerd op initiatief van de werkgroep Armoede van de Alliantie van Renkum, een alliantie van sociaal-maatschappelijke organisaties. De deelnemers aan deze werkgroep zijn de Gemeente Renkum, de Rechtswinkel Renkum, het Interkerkelijk Diaconaal Platform Renkum, Renkum voor Elkaar en stichting Oase Oosterbeek.

In het onderzoeksplan dat voorafgaat aan dit document (zie bijlage, Onderzoeksplan) staat beschreven wat de aanleiding tot dit onderzoek is, dat er een gedeelde vraag bestond onder verschillende organisaties die daarop de werkgroep Armoede hebben gevormd. Ook staat daar de opzet en methode van het onderzoek beschreven. In deze inleiding beperk ik me tot het herhalen van de probleemstelling, vraagstelling en doelstelling en het uitleg geven aan de methode van data-analyse.

Probleemstelling

Er wordt in mindere mate gebruik gemaakt van de door leden van de Alliantie aangeboden hulp op het gebied van de bestrijding van armoede dan men op basis van landelijke trends zou verwachten.

Vraagstelling

Op welke manieren kunnen aanbieders van hulp gericht op de bestrijding van armoede binnen de gemeente Renkum de aansluiting met mensen die leven in armoede verbeteren om zo te komen tot een betere toegankelijkheid van hulp bij armoede?

1. Wat kunnen mensen die zelf in armoede leven ons leren over de toegankelijkheid van het hulpaanbod binnen de gemeente Renkum?
2. Wat zijn toepasbare en beproefde aanpakken uit andere, vergelijkbare gemeenten?
3. Welke op onderzoek gebaseerde programma's of methodieken m.b.t. omgang met armoedeproblematiek hebben betrekking op dit onderzoek?

Doelstelling

Met dit onderzoek wil de werkgroep komen tot een gefundeerde keuze voor een oplossing van dit vraagstuk. Deze oplossing kan binnen één van de drie deelvragen gevonden worden en onderbouwd worden met de uitkomsten van een andere deelvraag, of het resultaat zijn van een combinatie tussen de uitkomsten van alle deelvragen. Met andere woorden, we zijn op zoek naar een oplossing die aan één van de volgende drie criteria voldoet:

1. een benadering vanuit de ervaringen van onze doelgroep, ondersteund door praktijkervaring uit een andere gemeente en/of wetenschappelijk onderzoek.
2. een beproefde aanpak uit een andere gemeente, ondersteund door ervaringen vanuit onze doelgroep en/of wetenschappelijk onderzoek.

3. een wetenschappelijk onderbouwde methodiek ondersteund door ervaringen vanuit onze doelgroep en/of praktijkervaring uit een andere gemeente.

Daarbij kijken we steeds op welke manier de uitkomsten de aansluiting met de doelgroep verbeteren en op welke manier dat leidt tot betere toegankelijkheid van hulp. Op die manier willen we voor de inwoners van Renkum komen tot een voor de doelgroep bekende en functionele verbinding tussen vraag en aanbod.

Data-analyse

Deze gefundeerde keuze wil de werkgroep maken op basis van de resultaten van het onderzoek. Daarbij vormen de drie deelvragen drie bronnen met verschillende typen uitkomsten. Deze uitkomsten worden op de volgende manier verwerkt in een schema:

Deelvraag	Onderdeel	Uitkomst	Verwerking
1	gesprekken met doelgroep	thema's	Samenvattende aanbeveling per thema
2	gesprekken met uitvoerenden	thema's uit 1 en nieuwe thema's	samenvattende ervaring per thema
3	literatuuronderzoek	thema's uit 1 en 2	verdiepende/ verrijkende conclusie per thema

De eerste stap, deelvraag 1, is dus het voeren van gesprekken met mensen met armoede-ervaring. Deze gesprekken worden thematisch geanalyseerd om zo te komen tot een set thema's die de basis vormen van het verder onderzoek.

Bij deelvraag 2 ga ik verschillende professionals interviewen die betrokken zijn bij een project gericht op armoedebestrijding dat minstens een jaar loopt in een vergelijkbare gemeente.

Met de dan behaalde resultaten ga ik in bestaande publicaties zoeken naar eerder gemaakte conclusies die dit onderzoek kunnen verdiepen of verrijken.

Deze stappen staan in meer detail beschreven in het onderzoeksplan (zie bijlage).

Alle gevonden resultaten zal ik samenvatten in een samenvattend schema en vertalen naar een conclusie waarna ik in de aanbeveling antwoord zal geven op de doelstelling van dit onderzoek.

Deelvraag 1, gesprekken met de doelgroep

Er zijn vier gesprekken gevoerd, drie van deze gesprekken waren met één persoon, één gesprek was met twee personen. Door het thematisch analyseren van deze gesprekken is, via het aanleggen van een lijst terugkerende codes, gekomen tot een bepaling van een aantal thema's. Hoe ik tot deze thema's ben gekomen staat beschreven in het logboek van dit onderzoek (zie bijlage). Bij ieder thema omschrijf ik op basis van de inhoud van alle interviews een samenvattende aanbeveling.

De armoede komt hoofdzakelijk door dit: mensen moeten er zoveel door doen, worden eigenlijk zo op hun nummer gezet, terwijl je eigenlijk gewoon een mens bent en geen crimineel of wat dan ook, dat je denkt van: daar heb ik geen zin meer in, zo vechten voor iets, dan denk ik: jeetje... - W.

Thema 1: Menselijkheid

In de gesprekken komen positieve voorbeelden aan bod waarbij de persoon in armoede zich gezien voelde. Situaties waarbij hulpbieders de persoon en zijn of haar problematiek serieus namen, zonder daarover te oordelen, en de persoon als normaal mens behandelden. Helaas werd vaker de tegenovergestelde ervaring gedeeld. Daarbij werd benoemd dat er niet doorgevraagd werd maar aannames gemaakt werden, personen met een kluitje in het riet of van het kastje naar de muur werden gestuurd, en mensen zich niet serieus genomen voelden. De geïnterviewden geven aan dat dit hen het gevoel geeft dat ze niet als mens worden gezien maar als nummer, stemloze, onzelfstandige, of erger. Waar de positieve ervaringen leiden tot het succesvol aanpakken van de problemen leidt het tegenovergestelde tot de bevestiging van iemands kwetsbaarheid en eenzaamheid. En dat kan enerzijds weer leiden tot woede en verharding of anderzijds tot gelatenheid en het opgeven van de eigen inzet.

Ja, maar als burger voel je je dus kwetsbaar en je voelt dat je als burger niet een autoriteit bent, dus je voelt: ik heb hier niets in de melk te brokkelen en je en je voelt je alleen staan. - K.

Thema 2: Regie en begeleiding

Bij alle geïnterviewden leefde de bewustwording dat de armoedeproblematiek niet door hen alleen opgelost kon worden. Het traject van probleem tot oplossing wordt niet zozeer gezien als een woud waarbij een gids onontbeerlijk is maar ook als een strijd met instanties waarbij je als individu zonder advocaat het onderspit delft. Men voelt al snel aan dat een professional vanuit zijn positie - sprekend met autoriteit ontleend aan een organisatie - in het belang van de individu dingen beter verwoord en gedaan kan krijgen.

Er zijn zelfs verschillende ervaringen gedeeld waarbij een hulpvrager zich als hulpverlener voordeed en op die manier gedaan kreeg wat hen in eerste instantie aan de persoon zelf geweigerd was. De vraag om iemand naast je is daarom ook niet een vraag om het eigen onvermogen te ondersteunen, maar eerder een vorm van advocatuur om het persoonlijk belang bij instanties te verdedigen.

Je wordt niet gehoord op de één of andere manier, je hebt echt iemand nodig die voor jou gaat praten, anders lijkt het wel of je niet serieus wordt genomen. - M.

Thema 3: Dossier

Dat het om hulp vragen veel doet met iemands eigenwaarde is duidelijk. De geïnterviewden benoemen het keer op keer opnieuw moeten aanleveren van gegevens en daarmee keer op keer onderbouwen van deze hulpvraag als uitputtend en frustrerend. Ook over dit thema zijn de geïnterviewden unaniem in hun aanbeveling.

Laat degene die bij mij is het dan even formuleren en dan in de computer zetten. Dan hoef ik het niet meer te vertellen, want dit is gewoon niet leuk... W.

Men veronderstelt dat de AVG hier in de weg staat, maar is bereid tot het invullen van een toestemmingsverklaring om gegevens die nodig zijn te bundelen en te delen met andere hulpaanbieders.

Overige thema's

Deze eerste drie thema's waren duidelijk uit de interviews te herleiden. Zij leidden ook in de gesprekken al tot helder geformuleerde aanbevelingen, mede doordat bij deze thema's ook positieve ervaringen genoemd konden worden. Er kwamen echter meer thema's ter sprake. Thema 4 en 5 leidden in de gesprekken niet tot duidelijke aanbevelingen. Opvallend was dat bij deze thema's geen positieve ervaringen ter sprake kwamen en ook geen aanbevelingen, behalve dat men wenste dat hetgeen negatief werd ervaren niet meer gebeurde.

Thema 4: Bureaucratie

De hoeveelheid instanties, loketten en contactpersonen waar hulpvragers mee te maken krijgen is overweldigend voor de hulpvrager.

De gemeente is één ding als ze jou moet hebben, één bedrijf, maar als ik ze moet hebben zijn het opeens allemaal kleine bedrijfjes. Waarom? Dat heb ik nooit begrepen. - J

Meerdere geïnterviewden gaven aan te veel verschillende contactpersonen te hebben gehad om het overzicht te kunnen bewaren. Verschillende contactpersonen maar ook verschillende organisaties vragen verschillende manieren van communiceren op verschillende momenten van de week. De ene kan bijvoorbeeld alleen op bepaalde ochtenden gebeld worden terwijl de andere iedere vraag per mail aangeleverd wil krijgen en vervolgens zelf contact zoekt.

Ik heb echt vier maanden, iedere morgen vanaf acht uur aan de keukentafel gezeten: die kan ik om acht uur bellen, die om half negen. - K

Daarin speelt vaak mee dat hulpvragers vaak geen antwoord krijgen op vragen die ze stellen of daar lang op moeten wachten. Ook worden ze vaak weer doorverwezen naar anderen. Als gevolg wordt er gewisseld van contactpersoon of van instantie wanneer een contactpersoon bepaalde kennis niet zelf in huis heeft. In plaats van de kennis op te doen

krijgt de hulpvrager dan een nieuw contactpersoon die ze verder kan helpen. Vaak loopt echter ook deze contactpersoon weer tegen een gebrek aan specifieke kennis of ervaring aan.

Het resultaat is dat hulpvragers veel energie moeten steken in het bewaren van het overzicht op deze contactpersonen en procedures, energie die ze niet altijd kunnen opbrengen.

Thema 5: Informatie

Uit de interviews blijkt dat hulpvragers door ervaring gaandeweg deskundig worden. Vaak ontdekt men gedurende het hulptraject dat er op bepaalde voorzieningen (veel eerder) aanspraak gemaakt had kunnen worden. Een geïnterviewde geeft dat aan met het beeld van een rij potjes die met het etiket naar de muur op een plank staan en “dat je echt moet knokken om een potje om te draaien”. Het beeld van bestaande maar niet zichtbare ‘potjes’ komt vaker terug, ook dat deze voorzieningen pas in beeld komen wanneer de hulpvrager er concreet naar weet te vragen.

Wanneer hulpvragers zelf naar deze kennis zoeken, vinden zij ook voorzieningen die niet voor hen bestemd zijn vanwege specifieke voorwaarden of vanwege gemeentegrenzen. Dit resulteert in teleurstelling en onbegrip.

Kan je dit al? Kan je dat al? Weet je dat je daar recht op kan hebben? Weet je dat je daar recht op hebt? Kan ik je daarmee helpen? Nee, zoiets heb ik nog niet gehad. - P

De verbazing zit hem hierbij in het feit dat men verwacht dat hulpbieders op de hoogte zijn van het totale hulpaanbod en dat het relatief eenvoudig moet zijn om inzichtelijk te krijgen wat op hun situatie van toepassing is.

Extra resultaat: Eerste aanspreekpunt

Dit thema kan bijna een overkoepelend thema genoemd worden. Het komt in alle gesprekken voor maar wordt door de geïnterviewden niet als zodanig benoemd. Het berust dus op de interpretatie van de onderzoeker.

Veel van de kritiek richtte zich op de instantie die door de persoon in armoede als eerste is benaderd, vaak de gemeente. Wanneer de hulpvragende zich bewust was geworden van de omvang van de problematiek, de schaamte daarover aan de kant had weten te zetten en men eindelijk hulp vroeg, voelde men zich uiterst kwetsbaar. De houding waarmee de persoon op dat moment tegemoet getreden werd, de bejegening, de attitude, had een enorme impact op het gevoel van eigenwaarde en daardoor ook op het gehele hulptraject. De inhoud van het eerste en het tweede, het vierde en het vijfde thema, en de gehele ervaring van de persoon in armoede met de hulpaanbieders, worden voor het grootste deel ingekleurd door de instantie die het eerste aanspreekpunt is geweest. Is men toen en door die persoon adequaat gehoord en geholpen dan is het verdere traject beter verlopen. Is men toen niet gehoord en bijvoorbeeld zonder verdere begeleiding naar een ander loket, instantie of procedure verwezen, dan verloopt het traject naar hulp veel minder goed.

Deelvraag 2, interviews met uitvoerenden

In de tweede ronde is gesproken met uitvoerenden van lopende projecten die gericht zijn op het beter toegankelijk maken van hulpaanbod bij armoede in vergelijkbare gemeenten. Ik heb hier drie gesprekken gevoerd. Voor de gespreksverslagen verwijs ik naar het logboek, in dit verslag beperk ik me tot het beantwoorden van de onderzoeksvraag naar toepasbare en beproefde aanpakken. Per gesprek beschrijf ik de aanpak, het verband met de in de eerste ronde gevonden thema's en het belangrijkste advies dat ons in het gesprek gegeven is.

Valkenswaard

Mariëlla Smulders, schuldhulpmaatje Valkenswaard

Project Schuldhulpmaatje Valkenswaard (SHMV) is in 2021 opgestart op initiatief van drie kerken binnen de gemeente Valkenswaard. Schuldhulpmaatje is een landelijk opererende vereniging die zich erop richt om mensen met financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium te bereiken. Dat voorkomt dat schulden onnodig oplopen. SchulHulpMaatje biedt hulp met getrainde vrijwilligers. Deze 'maatjes' begeleiden en ondersteunen mensen met financiële problemen. Hierbij nemen ze niet de verantwoordelijkheid uit handen. Het doel is: de hulpvrager helpen naar een gezonde financiële huishouding, zodat iemand het zelf kan. Mariëlla Smulders zorgt in Valkenswaard voor de matching tussen 13 schuldhulpmaatjes en mensen in schulden.

Kenmerkend is dat schuldhulpmaatjes niets overnemen maar naast de mensen gaan staan (thema 2), hier wordt in de opleiding aandacht aan besteed. De rol van een schuldhulpmaatje is mensen op weg helpen, ze ondersteunen en motiveren om de problemen aan te pakken.

SHMV organiseert maatjesavonden waar sprekers worden uitgenodigd en kennis en informatie wordt uitgewisseld (thema 5). Maatjes bellen ook met Mariëlla om specifieke casussen te bespreken en hierover kennis op te doen. Ook kunnen maatjes binnen de online leeromgeving cursussen doen. Ze moeten er drie per jaar volgen en Mariëlla stimuleert hen daarin.

Het project werkt echt maar het duurt heel lang voordat het goed loopt. Binnen een kleine gemeente is de impact van een dergelijk project beperkt doordat mensen elkaar beter (dan in een stad) kennen en daardoor een grotere drempel ervaren hulp te vragen. Dat maakt hulpverlening bij schulden binnen een kleine gemeente lastiger dan in stedelijke omgeving. Desondanks kent het project voldoende successen om het een verbetering voor Valkenswaard te noemen.

SHMV is onderdeel van een Armoedeplatform waar ook alle andere partijen bij aan kunnen sluiten. Daar wordt gewerkt aan de onderlinge bekendheid (thema 5). Zo kunnen de organisaties de krachten bundelen en daardoor meer impact hebben. Er zit volgens Mariëlla grote winst in de communicatie van verschillende organisaties en gemeente onderling. Het belangrijkste advies is dus communicatie.

Aalsmeer

Wendy van Lente, Senior consultant Minimaregelingen

Wendy werkt voor de ‘AA-Organisatie’ die gaat over de gemeenten Aalsmeer en Amstelveen (AA). Daarbij is Aalsmeer meer een dorp en Amstelveen stedelijk gebied. Amstelveen heeft ook meer financiële ruimte dan Aalsmeer. Ook zijn er enorme verschillen in karakter van de inwoners tussen een stedelijke en dorpse context. Dat maakt dat er verschillen zijn in wat de inwoners aan hulp kunnen ontvangen. Deze verschillen zijn er niet op het gebied van bejegening en op het gebied van ondersteuning van de ambtenaren.

De AA kende veel verschillende regelingen. Het hebben van veel verschillende potjes werd erg onoverzichtelijk voor inwoners die hierdoor niet wisten waar ze wel of niet voor in aanmerking kwamen (thema 5). Daarop heeft AA stadsgesprekken gevoerd met ketenpartners en netwerkpartners, maar ook met inwoners om te ontdekken welke behoeften opgemerkt werden. Daar werd genoemd dat er veel moest worden aangeleverd bij aanmelding maar ook ter controle (thema 3 en 4). Vervolgens is gezocht hoe dit te versimpelen is, zodanig dat meteen duidelijk is wat men kan krijgen.

Daarop zijn alle regelingen bij elkaar opgeteld en vereenvoudigd tot alleen een bedrag dat men kan krijgen. Bij de besteding gaat men uit van vertrouwen. Daarnaast ligt er, waar nodig, borging in schuldhulpverlening of bewind. De fout die gemaakt werd is de gedachte dat deze mensen niet met geld om kunnen gaan, daarmee raken zij het vertrouwen kwijt (thema 1). Mensen weten heel goed hoe ze hun geld moeten besteden en zijn daarin te vertrouwen.

Een ander kenmerk is de bejegening van inwoners. Er wordt duidelijk en consequent gecommuniceerd: “kom je er niet uit, wees gerust, het kan iedereen overkomen, wij willen je helpen” (thema 1). Zo willen ze in houding maar ook in geschreven teksten vertrouwen in de inwoner uitstralen, zodat niemand zich schaamt of zich te dom voelt om contact op te nemen. Dit is dé uitdaging binnen het hele sociaal domein. Iedereen moet ook op die manier werken, niet langer op basis van de vraag of het allemaal wel rechtmatig is, maar op basis van vertrouwen. Dat is een andere mindset, en door zo te werken zorg je voor een opening waarin de kracht van de inwoner aangeboord en benut kan worden. Er is durf en lef nodig om die ruimte te benutten, om hulp toe te zeggen. Ook het systeem achter de consultant moet van het vertrouwen in de beoordeling van de consultant uitgaan en deze daarin ondersteunen.

Wat betreft het samenwerken binnen een netwerk van andere hulpbieders merkt AA in de praktijk dat dit niet tot hun speerpunten behoort. Dit komt doordat ze zien dat ze vanuit de gemeentelijke mogelijkheden alle aanvragen tot een gewenst resultaat kunnen brengen, een resultaat waar de aanvrager mee geholpen is. Daarin worden de andere aanbieders niet als voorliggend gezien maar is de verantwoordelijkheid voor de eigen burgers leidend. Overige aanbieders zijn daarom in de praktijk overbodig.

Overige aanbieders kunnen ook ongewenst zijn. Soms worden hulpvragen die door andere aanbieders gehonoreerd worden daardoor buiten het zicht van de gemeente gehouden (thema 2), waardoor deze haar verantwoordelijkheid voor deze burgers niet kan nemen. Ook willen

deze aanbieders werken vanuit hun eigen criteria, waarbij ze bureaucratie toevoegen (thema 4).

Dat wil niet zeggen dat overig aanbod niet benut moet worden. De AA wil daarbij vooral inzetten op activiteiten die een toevoeging zijn aan de gemeentelijke verantwoordelijkheid. Kerken, stichtingen en fondsen worden uitgedaagd hun aanbod in de vorm van extra's, kosteloos aan te bieden via de Stadspas, een pas voor minima, vergelijkbaar met de Gelrepass.

De AA maakt daarnaast graag gebruik van de mogelijkheden om op een laagdrempelige manier in contact te komen met mensen met armoedeproblematiek via het Financieel Café in de bibliotheek. Deze activiteit is een groot succes. Het helpt dat het een andere plek is dan in het raadhuis. Immers, wanneer mensen daar komen zijn de problemen al groot. Om dat voor te zijn is het Financieel Café een belangrijke plek van ontmoeting.

Vught

*Ellen Huinink, Armoedecoördinator gemeente Vught en stichting Wij Omarmen,
Philip Helmer, voorzitter stichting Financieel Paspoort.
Marco van der Woude, Regiocoördinator stichting Financieel Paspoort,
Antoinette, Stichting Wij Omarmen.*

Binnen de gemeente Vught willen de verschillende aanbieders met elkaar in gesprek zijn en elkaar persoonlijk kennen (thema 5). Als iemand bij één van de organisaties aanklopt, weten deze organisaties elkaar te vinden en zeggen, ook namens elkaar, hulp toe. De afspraken hieromtrent binnen dit netwerk van organisaties noemen zij De Warme Overdracht (DWO).

Netwerk DWO heeft hiervoor in kaart gebracht welke hulpvragen er allemaal kunnen bestaan. Deze hulpvragen hebben ze gekoppeld aan organisaties. Vaak werd er andersom gewerkt, vanuit het aanbod. DWO wilde van de vraag uitgaan zodat het niet meer uitmaakt bij welke organisatie iemand aanklopt. Iedereen kan alle vragen in behandeling nemen, er hoeft niet meer doorverwezen te worden (thema 4).

Vanuit de kennis die onderling over elkaar is opgebouwd kan men in veel gevallen hulp toezeggen, ook als deze niet uit het eigen aanbod afkomstig is. De aanbieder zal deze hulp, in vertrouwen op de inschatting van degene die de hulpvraag heeft ontvangen, ook honoreren (thema 3).

Naast de jaarlijkse bijeenkomst waarbij de verschillende mensen van de verschillende organisaties elkaar (beter) leren kennen, is er een kernteam van de grootste organisaties rondom armoedeverorzieningen. Dat team komt maandelijks bij elkaar om casuïstiek te bespreken en de werkwijze te evalueren.

Een van de deelnemers aan netwerk DWO is Stichting Wij Omarmen. Zij voorziet in een huiskamer. Eigen onderzoek wees uit dat 99% van haar bezoekers graag iets voor een ander wil betekenen. Zij hebben zelf geen hulpaanbod maar doen vanuit ervaringsdeskundigheid wel mee in de beantwoording en beoordeling van aanvragen.

Wat hierbij helpend is, is dat de gemeente een Centrale Middelentoets (CMT) heeft ingesteld. Dat wil zeggen dat iemand maar één keer zijn financiële gegevens hoeft in te vullen. Op basis daarvan worden de gemeentelijke regelingen toegekend, maar ook die van de andere organisaties. Deze CMT blijft het hele jaar geldig, ook als binnen het jaar je inkomsten veranderen.

Zelfs wanneer mensen de armoedeproblematiek aan zichzelf te wijten hebben, is het lonend om eerst hulp toe te kennen, om daarna op basis van het gewonnen vertrouwen in gesprek te gaan over oplossingen. Dit proces kan volgens de ervaringsdeskundigheid van Stichting Wij Omarmen sowieso pas aangegaan worden als de stress van de armoedeproblematiek gekend is. Ook binnen DWO wordt er in de toekenning veel waarde gehecht aan de betrouwbaarheid van de hulpvrager. De ervaring leert dat veel regelingen niet worden gebruikt omdat mensen niet durven te vragen. Vanwege deze drempel is het niet verstandig om bij een eerste hulpvraag uit te gaan van verkeerde motieven.

De belangrijkste ervaring vanuit Vught is dat het overleg met de doelgroep veel inzicht heeft opgeleverd en veel heeft bijgedragen aan de successen van de gekozen aanpak. Het advies is om hier niet te projectmatig mee om te gaan maar met een open houding in gesprek te gaan.

Deelvraag 3, Literatuuronderzoek

In de literatuur komen veel herkenbare aspecten van de bestrijding van armoede naar voren maar uiteraard komen niet alle gevonden thema's in alle literatuur voor en zijn er ook nieuwe thema's die ontstaan vanuit een ander blikveld. Ik beperk me hier tot het benoemen van de overlap met de in het eerste deel van het onderzoek gevonden thema's.

Literatuur gevonden in de eerste ronde

Al vroeg in de onderzoeksfase wees één van de initiërende partijen, John Erkelens van de Rechtswinkel op een onderzoek van drie werkplaatsen Sociaal Domein. Dat laat zien dat binnen een integrale aanpak van armoedeproblematiek de relationele component vaak onderbelicht blijft terwijl deze juist van groot belang is (Jansen & Verharen, 2021). Dit onderzoek vindt zijn inspiratiebron in het Belgische samenwerkingsverband 'Bind-Kracht', een methode die gebaseerd is op maatschappelijke kwetsbaarheid als verklaringsmodel. De theorie gaat er van uit dat bepaalde mensen risico lopen om actief gekwetst te worden door de manier waarop de maatschappij georganiseerd is. Zij hebben last van controlerende, sanctionerende en discriminerende aspecten. Die maken dat zij geen positieve binding met de maatschappij ervaren en verdere sociale achteruitgang voelen.

Literatuur gevonden in de tweede ronde

SchuldHulpMaatje Valkenswaard is aangesloten bij de landelijke vereniging SchuldHulpMaatje. Zij publiceren op hun website interne en externe rapporten. Daarin worden een aantal problemen die binnen de door mij gevonden thema's benoemd zijn wel herkend maar niet verder onderzocht. Deze onderzoeken heb ik dus wel geraadpleegd maar leveren geen theoretische onderbouwing.

De gemeente Aalsmeer baseert haar beleid op onderzoek dat uitgevoerd is door de gemeente Amstelveen. Het beleidsplan "Armoedebeleid 2024 en verder: versterken bestaanszekerheid" heeft daarmee voldoende onderbouwing om als aparte bron in deze fase gebruikt te kunnen worden maar zal geen nieuwe inzichten toevoegen. Daarom beperk ik me tot het benoemen van dit beleidsplan.

Literatuur gevonden in de derde ronde

Het Verwey-Jonker Instituut doet gericht onderzoek naar armoede. Hun meest recente publicaties gaan over hoe mensen met schulden eerder te bereiken zijn. Het is uitgevoerd in samenwerking met Bureau Bartels. De vraag sluit goed aan op ons onderzoek en gaat vooral in op de begeleiding van de persoon in armoede en het geven van de juiste informatie.

Andere literatuur

In de ochtendkrant Trouw van 10 september stond een kort artikel over een onorthodox plan van Arnhem om van 40 tot 60 gezinnen de schulden over te nemen en ze zo een frisse start te gunnen (van Raalte, 2024). Een nobel streven, gericht op het gewoonweg geven van geld, maar ook hier bleek de aansluiting niet zomaar gemaakt te kunnen worden. Onderzoeker Olaf Simonse geeft in het artikel aan dat mensen wantrouwend zijn omdat ze zo

ontzettend veel bewijs moeten aanleveren en dat schaamte een rol speelt. Zijn onderzoek maakt deel uit van het programma #geldgesprekken van het ministerie van financiën, een programma dat net als ons onderzoek tot doel had om ‘echte ervaringen’ op te halen.

Armoede doorbreek je niet alleen

Werkplaats Sociaal Domein Arnhem en Nijmegen, Werkplaats Sociaal Domein Twente, Werkplaats Sociaal Domein Utrecht (kUS), 2021

Thema 1: Menselijkheid

Het niet of laat hulp krijgen wordt in dit onderzoek in eerste instantie niet in verband gebracht met een schaamtedrempel maar met het individuele schuldmodel. In dat model wordt de armoede gezien als eigen verantwoordelijkheid en schuld. De verstreckende gevolgen van vooroordelen en stigmatisering maken dat mensen wantrouwen ontwikkelen. Mensen die lange tijd in armoede hebben geleefd, moeten opnieuw vertrouwen krijgen in de mensen om hen heen. Hierbij is de bejegening een gevoelig punt. Dreiging ontstaat wanneer iemand wordt benaderd als ‘hulpvrager’, ‘klant’ of ‘cliënt’. Al snel krijgt men het gevoel niet als persoon gezien te worden. Ook bijvoorbeeld de inrichting van de plaats van ontmoeting of het wel of niet aanbieden van koffie of thee speelt hier een belangrijke rol.

Toch speelt ook schaamte een rol. In onze meritocratische samenleving gaat schaamte samen met gevoelens van machteloosheid, waardeloosheid en inferioriteit. Deze schaamte ontstaat doordat de financiële situatie anders is dan men voor zichzelf bedacht had en men dit wijt aan incompetent gedrag. Uit onderzoek blijkt dat deze gedachtegang een vicieuze cirkel oplevert die resulteert in sociaal isolement en toenemende schuldenproblematiek.

De verdieping op de gids voor het organiseren van ontmoetingen gaat verder vooral in op de begeleidingsrelatie tussen een professional of een ervaringsdeskundige met een persoon in armoede. Vanuit het blikveld van deze relatie komen de thema's ‘Regie en begeleiding’, ‘Bureaucratie’ en ‘Informatie’ aan de orde.

Thema 2: Regie en begeleiding

De relatie tussen beroepskrachten, vrijwilligers en mensen in armoede is in beginsel ongelijkwaardig. Het is belangrijk te werken aan gelijkwaardigheid in het contact, want alleen dan kan de persoon in armoede verantwoordelijkheid nemen en vaste patronen doorbreken. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de hulpverlener, hij of zij moet nadenken over zijn of haar rol in de relatie. Hierbij past een coachende begeleidingsstijl, moet je een vertrouwensband opbouwen en werken aan wederzijds begrip en vertrouwen. Hierbij hoort weer de gastvrije bejegening.

Thema 4: Bureaucratie

Als men bij het helpen van mensen in armoede vooral de organisatorische overwegingen centraal stelt zal dit het gevoel van gelijkwaardigheid aantasten en zal men niet komen tot een succesvolle begeleidingsrelatie.

Thema 5: Informatie

Binnen dit thema is het belang van netwerk naar voren gekomen, in eerste instantie als een netwerk van professionals die elkaar weten te vinden en op de hoogte zijn van elkaars voorzieningen. In de ervaringen binnen de gemeente Valkenswaard en Vught kwam de rol van ervaringsdeskundigheid binnen deze netwerken duidelijk naar voren. Maar ook het eigen sociale netwerk speelt een grote rol in armoedeproblematiek, de erosie die hierin optreedt maar ook het belang van het doorbreken van de teloorgang en het herstellen van het netwerk of het opbouwen van een nieuw netwerk. In het kader van dit onderzoek noem ik dit netwerk ook als belangrijke bron van informatie en ondersteuning.

Eerste aanspreekpunt

Ook hier blijkt het eerste contact met hulpverlening doorslaggevend voor het verdere verloop. Men verwacht immers de schuld te krijgen van de situatie. Een verkeerde aanpak kan er zelf toe leiden dat een hulptraject helemaal niet opgestart wordt. De inzet van het zogenaamde MAST-principe blijkt helpend te zijn in het eerste contact.

#Geldgesprekken

Olaf Simonse concludeert dat de angst op terugvorderingen een belangrijke reden is waarom mensen geen gebruik maken van sociale voorzieningen. Men kijkt daarom ook negatief naar het (opnieuw) lenen van geld. Ze willen niet nog een keer geld terug moeten betalen.

Thema 2: Regie en begeleiding

Mensen geven aan hun geldzorgen graag zelf op te lossen en daarbij zelf het beste te weten wat ze nodig hebben. Het niet in de hand hebben van de eigen geldzaken wordt als frustrerend ervaren. Eigenwaarde kan op die manier een drempel gaan vormen om tot hulp te komen.

Op het moment dat dingen in de hulpverlening mis gaan, voelen mensen zich machteloos ten aanzien van de overheid. Het idee bestaat dat de overheid je niet helpt en men voelt zich een 'kleine' burger tegen een 'grote' instantie.

Thema 5: Informatie

Wanneer mensen gevraagd worden naar manieren om geld van de overheid te krijgen, blijken mensen goed op de hoogte te zijn van de verschillende toeslagen. Het beeld van de onbekende 'potjes' blijkt dus niet direct uit dit onderzoek. Toch weten sommige mensen niet goed hoe je een aanvraag kan doen en weet niet iedereen dat je tussentijds veranderingen moet doorgeven. Dit zorgt ervoor dat mensen geld terug moeten betalen. Wanneer dat gebeurt worden mensen bevestigd in hun gevoel van wantrouwen en administratieve rompslomp.

Uit dit onderzoek komt echter ook naar voren dat de bekendheid van hulpverleningsinstanties niet optimaal is en moet worden vergroot. Er is grote behoefte aan laagdrempelige, fysieke loketten in vertrouwde sfeer om hulp te kunnen vragen.

Eerder uit de schulden, wat werkt?

Thema 2: Regie en begeleiding

Waar de resultaten van #Geldgesprekken wijzen op iemands eigenwaarde in het bieden van hulp geeft dit onderzoek van Verwey-Jonker en Bureau Bartels aan dat het uit handen geven van de financiële verantwoordelijkheid tot een enorme vermindering van stress kan leiden. De stress maakt dat mensen niet toekomen aan stappen op andere leefgebieden. Het overnemen kan daarom in eerste instantie toch nuttig zijn, zeker wanneer dit op een wijze wordt gedaan die de eigenwaarde niet schaadt.

Thema 5: Informatie

Zoals aangegeven gaat dit onderzoek verder vooral over het voorzien van informatie. Daarbij sluit het aan bij de adviezen uit de gesprekken in de tweede ronde. Mensen vinden het vooral belangrijk dat er goed naar hen wordt geluisterd. Vervolgens is transparante en heldere communicatie prettig. Het onderzoeksteam werkt dit uit op een speciale handreiking met nuttige tips in de communicatie.

Position Paper Autoriteit Persoonsgegevens

In bovenstaande onderbouwingen van adviezen binnen de gevonden thema's is thema 3: Dossier nog buiten beschouwing gebleven. Daarom ben ik op dit thema op zoek gegaan naar specifieke informatie om de veronderstelde oplossingen te toetsen.

Thema 3: Dossier

Het delen van gegevens van mensen in armoede door organisaties onderling kan vanwege de AVG als lastig zo niet onmogelijk verondersteld worden. In de praktijk wordt dit probleem ondervangen door uit te gaan van het vertrouwen op de beoordeling van één partij, waardoor gegevens niet verder gedeeld hoeven te worden.

Toch stelt de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) dat de AVG in principe voldoende ruimte biedt om kansen voor het verbeteren van dienstverlening middels gegevensuitwisseling en digitalisering aan te grijpen. In een paper geeft de AP daarom een aantal adviezen over het op een rechtmatige manier mogelijk maken van gegevensuitwisseling:

1. Zorg voor een zorgvuldig gecreëerde wettelijke basis voor de verwerking van gegevens;
2. Zet de functionaris gegevensbescherming (FG) in zijn rol;
3. Investeer in kennis over privacy binnen de organisatie.

Hoe deze stappen te zetten zijn wordt in het paper verder toegelicht.

Samenvattend schema

Thema 1: Menselijkheid

- DV1 Zie mij als mens
- DV2 Communiceer consequent over armoede als over een normaal fenomeen waar iedereen mee te maken kan krijgen, benadruk dit.
- DV3 Heb oog voor de maatschappelijke kwetsbaarheid, bouw aan vertrouwen door een menselijke benadering. Houd bij hulp de eigenwaarde in stand.

Thema 2: Regie en begeleiding

- DV1 Sta naast mij, verdedig mijn belang als mijn advocaat
- DV2 Zorg voor maatjes die zonder oordeel naast de hulpvrager staan, die bekend zijn met de mogelijkheden tot hulp maar het werken aan een oplossing niet overnemen.
- DV3 Ga voorbij de schuldvraag, die is gebaseerd op stigmatisering en vooroordelen.

Thema 3: Dossier

- DV1 Deel mijn gegevens
- DV2 Honoreer hulpvragen die via andere organisaties zijn binnengekomen op basis van vertrouwen in de beoordeling van de andere organisatie.
Stel één toetsmethode in en maak afspraken over de aantoonbaarheid en geldigheid van dit middel.
- DV3 Zorg voor een zorgvuldig gecreëerde wettelijke basis voor de verwerking van gegevens; Zet de functionaris gegevensbescherming (FG) in zijn rol; Investeer in kennis over privacy binnen de organisatie.

Thema 4: Bureaucratie

- DV1 Wees niet bureaucratisch
- DV2 Vereenvoudig voorzieningen door ze samen te voegen, te combineren en/of zonder aanvraagprocedure toe te kennen. Sta niet toe dat hulpbieders alleen op basis van eigen criteria hulp willen bieden.
- DV3 Stel de begeleidingsrelatie centraal, niet de organisatorische overwegingen.

Thema 5: Informatie

- DV1 Informeer mij
- DV2 Organiseer momenten waarop hulpaanbieders elkaar ontmoeten, hun aanbod bekendmaken en op elkaar afstemmen.
- DV3 Er is grote behoefte aan laagdrempelige, fysieke loketten in vertrouwde sfeer om hulp te kunnen vragen.

Conclusies

De onderzoeksvraag zoekt naar manieren waarop aanbieders van hulp verbeteringen kunnen aanbrengen die leiden tot een betere aansluiting met mensen in armoede. De onuitgesproken aanname hierbij is dat er zich een obstakel bevindt dat belemmerend werkt in de toegankelijkheid van hulp. De opzet om de mensen die bereikt moeten worden te vragen hoe dat obstakel er vanuit hun perspectief uitziet, heeft goed uitgepakt. Wat niet voorzien was, is dat zij zelf een actieve rol kunnen spelen in het maken van de aansluiting.

Communicatie

De belangrijkste conclusies liggen op het vlak van communicatie. Allereerst is er de communicatie over het onderwerp armoede. De manier waarop aanbieders hun aanbod bekendmaken en met mensen spreken over de hulp die geboden wordt kan makkelijk voortkomen uit een schuld- of schaamtemodel. Zonder te oordelen over de juistheid van deze modellen kan geconcludeerd worden dat deze manier van communiceren contraproductief is op het maken van de aansluiting. Het in de communicatie normaliseren van de problematiek en het uitgaan van vertrouwen op de wijsheid van de persoon in armoede zelf is een veel betere uitgangspositie.

Ten tweede is er de communicatie onder aanbieders onderling. Het bekend zijn met elkaars aanbod en het afstemmen of zelfs laten aansluiten of overlappen van procedures maakt het aanbod toegankelijker. Het geeft de persoon in armoede het vertrouwen dat de hulpbiedende organisatie weet waar de hulp in de breedte te vinden is en hoe deze toegankelijk is. Deze onderlinge communicatie vormt ook de basis voor het onafhankelijk van dossiervorming kunnen toekennen van hulp en het verminderen van bureaucratie.

Ten derde is er de communicatie van mensen in armoede met de hulpbieders. Om de hulp bereikbaar te maken zijn laagdrempelige loketten nodig waar in vertrouwde sfeer vragen gesteld kunnen worden, liefst al voordat problemen te groot zijn geworden. Op deze plaatsen kan (ervarings-)kennis over oorzaken en oplossingen verzameld worden en invloed hebben op (beleids-)keuzes van de hulpbieders.

Begeleiding

Ook in de begeleiding spelen personen uit de doelgroep, mensen met ervaringskennis een belangrijke rol. Mensen die in hun leven met armoede worden geconfronteerd hebben behoefte aan mensen die zonder oordeel naast hen gaan staan, aan mensen die bekend zijn met de mogelijkheden en de moeilijkheden en als een vertegenwoordiger of advocaat kunnen optreden.

Voor hulpbieders zelf is de begeleidingsrelatie iets om onder de loep te leggen. Daarbij kan men zich afvragen of er voldoende aandacht is voor de kwetsbaarheid van de persoon in armoede, of de manier van begeleiden ruimte biedt aan het bouwen aan vertrouwen en of de onder druk staande eigenwaarde voldoende in stand wordt gehouden.

Eerste contact

Op het moment dat iemand, geconfronteerd met armoedeproblematiek, de stap zet om hulp te zoeken, zijn er flinke drempels overwonnen. De schuldvraag moet gepasseerd zijn, schaamte over de situatie aan de kant gezet, de ellende wordt bijengepakt, soms letterlijk een tas vol ongeopende brieven en men gaat de weg naar een loket. Deze situatie is ontzettend kwetsbaar, iedere negatieve ervaring voedt de onzekerheid en bevestigt de onnozelheid van het besluit.

Dit is een, wellicht wat aangezette, situatieschets om het belang van het eerste contact in het maken van de aansluiting duidelijk te maken. Dit eerste contact kan een hulptraject maken of breken. In deze situatie moet de begeleidingsrelatie centraal staan. Daarbij gaat het om set en setting, de set is een houding van gastvrijheid, acceptatie en oordeelloosheid. De setting moet vertrouwd aanvoelen en passen bij de behoefte van de hulpvrager. Privacy, een prettige ruimte en het aanbieden van wat te drinken zijn allemaal zaken die ertoe doen.

Dorpse context

Een laatste conclusie is dat de context van de gemeente Renkum vraagt om extra aandacht. De context van dorpen waar mensen elkaar kennen, waar onderlinge statusverschillen een rol spelen zonder dat er duidelijke achterstandswijken bestaan die hierin vertrouwde bubbels kunnen vormen, cultuurverschillen tussen de verschillende dorpen, een statig ogend gemeentehuis in het centrum van Oosterbeek, het zijn allemaal zaken die meespelen in de ervaren obstakels. Dit maakt dat we concluderen dat wanneer iemand om hulp vraagt, we er van uit kunnen gaan dat deze omstandigheden naast de al genoemde interne overwegingen een filterende werking hebben. Iemand die om hulp vraagt is als gevolg hiervan over het algemeen laat, de problemen hebben zich al op kunnen opstapelen, en de hulpvrager is over het algemeen te vertrouwen, de kans op misbruik van het hulpaanbod is te verwaarlozen.

Discussie

Andries Baart vraagt zich in zijn essay 'Een precair bestaan' af welke afstandelijkheid mensen in onze maatschappij nog kunnen verdragen (Baart, 2023, 17). Hij pleit ervoor mensen in bestaansonzekerheid de 'precairen' te noemen. Zijn 7 dimensies van armoede waarin deze precariteit zichtbaar wordt zijn: financiën, fysiek, participatie, habitat, competenties, weerbaarheid en waardigheid (bijlage, Onderzoeksplan, 11). Toch gaat het wanneer we mensen in armoede zelf het woord geven vooral om de precariteit van de laatste dimensie, de waardigheid.

Gewoonweg geld geven

Het is in de loop van dit onderzoek zijdelings over de eerste dimensie, financiën gegaan. Armoede is allereerst een tekort aan geld, armoede los je dus op door dat tekort te lenigen. Wanneer dat gedaan is ontstaat er ruimte om naar onderliggende problematiek te kijken. In verschillende landelijke onderzoeken is aangetoond dat het gewoonweg geven van geld een goede aanpak is van armoedeproblematiek. In de interviews van de tweede deelvraag komt dit thema ook naar voren, met name in de aanpak binnen Aalsmeer. Omdat dit onderwerp in

de gesprekken van de eerste deelvraag niet naar voren is gekomen, heb ik het niet als een thema gekenmerkt. Daarom heb ik aan het gewoonweg geven van geld ook niet binnen dit onderzoek geen verdere aandacht geschonken.

Gesprekken eerste deelvraag

Voor het beantwoorden van de eerste deelvraag zouden er vier groepsgesprekken worden gevoerd. Voor deze gesprekken zijn data geprikt en locaties verspreid over de gemeente Renkum vastgesteld. Deze locaties waren de verschillende ontmoetingsplaatsen: Huis van Renkum, Buurth in Heelsum, Ons Middelpunt in Doorwerth en Oase Oosterbeek. Helaas was de respons mager, respectievelijk 2 personen, 1 persoon, niemand en 1 persoon. Ook heeft er één gesprek bij iemand thuis plaatsgevonden.

Tijdens het vooronderzoek is er een groepsgesprek gevoerd met 4 personen. Er hebben daarna dus geen echte groepsgesprekken meer plaatsgevonden. Enerzijds is dat jammer, de opzet beoogde door middel van interactie binnen de groep herkenning en bevestiging te vinden voor de thema's die in de gesprekken zouden worden aangesneden. Zo zouden thema's van meerdere kanten belicht kunnen worden en mogelijk veelzijdiger in beeld komen. Anderzijds merkte ik dat deze interactie niet veel extra's opleverde. De ervaringen zijn uiteindelijk erg persoonlijk, en waar deze wel gedeeld werden, leidde dit vooral tot het onderstrepen van de negatieve effecten en het versterken van de ervaring hier slachtoffer van te zijn. De gesprekken hebben daardoor verschillende persoonlijk gekleurde beelden geschetst van hoe de eigen armoedeproblematiek in de breedte is ervaren.

Na de gesprekken heb ik mij afgevraagd of er voldoende verzadiging optrad in de gevonden thema's. Deels hoort deze vraag bij het proces van thematisch analyseren waarbij je als onderzoeker af moet vragen of thema's die weinig of zelfs maar in één gesprek gevonden worden relevant zijn en verder onderzocht moeten worden of juist daarom niet relevant zijn en genegeerd moeten worden. In dat proces, dat beschreven staat in het logboek (zie bijlage, Logboek, 2 april, 25 juni) ben ik echter gekomen tot een set thema's die voldoende gevonden werden in alle interviews. Op basis daarvan heb ik besloten dat er voldoende verzadiging was opgetreden in de gevonden thema's.

Aanbevelingen

Dit onderzoek heeft veelomvattende conclusies. Dit zou zich kunnen vertalen in een lange lijst aanbevelingen. De werkgroep heeft in overleg (zie bijlage, Logboek, 1 november) besloten dat niet te doen. We willen dat de uit dit onderzoek voortkomende aanbevelingen toepasbaar zijn. Dat wil zeggen dat we rekening houden met de mogelijkheden die binnen de deelnemende organisaties bestaan. We menen dat het belangrijker is dat er een eerste stap gezet kan worden dan het schetsen van een ideaalbeeld waarin allerlei opdrachten tot verbetering besloten liggen.

Daarom zal ik twee concrete aanbevelingen omschrijven die binnen een waarderende en vertrouwenwekkende omgang met mensen in armoede de start kunnen zijn van veranderingen in de wijze waarop er binnen de gemeente Renkum de aansluiting wordt gezocht met mensen in armoede. Twee kleine eerste stappen die naar de mening van de werkgroep tot grote resultaten kunnen uitgroeien.

Binnen het netwerk van aanbieders

Beleg periodieke bijeenkomsten van hulpbieders waarbij er overleg is over het gezamenlijke aanbod, hoe dit aanbod op elkaar af te stemmen, af te rekenen met onnodige procedures, deze te vereenvoudigen en de toegankelijkheid van het aanbod door inzet van dit netwerk te verbeteren. Zorg dat alle kennis over dit aanbod binnen dit netwerk vindbaar is en beschikbaar wordt gemaakt voor mensen in armoede. Hiervoor bestaan diensten zoals Voorzieningen.nl, Geldplan.nl of Grip op je Geld.

Onder de doelgroep van mensen in armoede

Mobiliseer mensen met armoede-ervaring. Maak hun kennis beschikbaar en bundel deze om daarmee binnen het netwerk van aanbieders een eigen positie in te nemen. Laat hen zelf een rol spelen in het verbeteren van de aansluiting tussen mensen in armoede en het hulpaanbod. Gebruik hiervoor de kennis en ervaring die bestaat binnen projecten zoals Bind-kracht, Luisterkracht of Stichting Schuldhulpmaatje.

Deze twee aanbevelingen kunnen naar onze mening eenvoudig vertaald worden naar concrete, uitvoerbare projectplannen die geen grote organisatorische of financiële bijdragen vergen. Wat de werkgroep betreft geven we daar op korte termijn een vervolg aan.

Namens de werkgroep Armoede,

Jeroen van Slooten

Onderzoeker Zicht op Armoede Renkum

Bronnen

Baart, A. (2023). Een precair bestaan.

Gemeente Amstelveen. (2024). Armoedebeleid 2024 en verder. (versterken bestaanszekerheid).

Jansen, C., & Verharen, L. (2021, June 1). *Armoede aanpakken? Organiseer ontmoetingen!* – *Sociale Vraagstukken*. Sociale Vraagstukken. Retrieved mei 8, 2023, from <https://www.socialevraagstukken.nl/armoede-aanpakken-organiseer-ontmoetingen/>

Jungmann, N., Wesdorp, P., Duinkerken, G., & Platform31. (2015, September). De eindjes aan elkaar knopen. Cruciale vragen bij financiële problematiek in de wijk.

Simonse, O., Kunkel, D., Nijkamp, R., & Wilmsen, S. (2022, oktober). #Geldgesprekken in de buurt. (Thema: hulp vragen bij geldzorgen).

<https://www.wijzeringeldzaken.nl/financieel-kwetsbaar/geldgesprekken/>

Simonse, O., Kunkel, D., Nijkamp, R., & Wilmsen, S. (2022, maart). #Geldgesprekken in de buurt. (Thema: Niet-gebruik van voorzieningen).

<https://www.wijzeringeldzaken.nl/financieel-kwetsbaar/geldgesprekken/>

van Raalte, J. (2024, september 10). Veel mensen vragen geen toeslag aan. Waarom niet? *Trouw*.

Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland & Kadijk, G. (2014, december). Rapport Vroegsignalering Woonwijken. (Pilotprojecten in Apeldoorn, Delft, Hellendoorn, Lelystad en Oss).

Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland & Kadijk, G. (2015, januari). *Verborgен leed*. (Een literatuurstudie over financiën van Nederlandse huishoudens, schuldhulpverlening en schuldp preventie.).

Verwey-Jonker Instituut, Oudenampsen, D., Nederland, T., & Stavenuiter, M. (2011).

Vrijwillig, effectief, efficient. (Handreiking voor de inzet van vrijwilligers bij de schuldhulpverlening.).

Werkplaats Sociaal Domein Arnhem en Nijmegen, Werkplaats Sociaal Domein Twente, Werkplaats Sociaal Domein Utrecht (kUS). (2021, oktober). Armoede doorbreek je niet alleen (M. Kruisselbrink, Ed.). *Verdieping op de gids*.

Werkplaats Sociaal Domein Arnhem en Nijmegen, Werkplaats Sociaal Domein Twente, Werkplaats Sociaal Domein Utrecht (kUS). (2021, oktober). Armoede doorbreek je niet alleen (M. Kruisselbrink, Ed.). *Gids voor het organiseren van Ontmoetingen*.

Bijlagen

Onderzoeksplan Zicht op Armoede Renkum

<https://oaseoosterbeek.nl/wp-content/uploads/2024/02/Onderzoeksplan-Zicht-op-Armoede-Renkum.pdf>

Logboek onderzoek Zicht op Armoede Renkum

<https://oaseoosterbeek.nl/wp-content/uploads/2024/12/Logboek-Zicht-op-Armoede-Renkum.pdf>